

РАДА

газета політична, економічна і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон Друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

1 рік	10 м.	9 м.	8 м.	7 м.	6 м.	5 м.	4 м.	3 м.	2 м.	1 м.	
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Років передплатки можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 днь, 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.

За границю: на рік 11 карб., на широкі 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодячі, переховуються в редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту поперед тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

Контора газети „РАДА“
просить шановних передплатників, яким в цьому місяці кінчається строк передплати, поспішити з відновленням її, щоб з першого іюля не було переципки в одбіранню газети.
р—257—5

Літній театр Купецького Саду.

Товариство Українських Артистів під орудою П. Н. САНСАГАНСЬКОГО.

Сьогодні, 2-го іюля,

1) „НАЗАР СТОДОЛЯ“, драма у 3 діях, Т. Г. Шевченка.

2) „Наталка Полтавка“, опера у 3 д. Котляревського.
Бере участь вся трупа.

АНОНС: У п'ятницю, 4-го, бенефіс артиста К. М. Позняченна „Глитай, або ж павук“, драма у 5 д. Кропивницького.

Початок о 9-й годині вечора. м—193—54

- Сарики по 2 карб. 50 коп., 3 карб. 4 карб., 5 карб., 6 карб., 8 карб., 10 карб. і дорожчі.
  - Синчики по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі.
  - Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі.
  - Балаалайки від 1 карб. 25 коп. і дорожчі.
  - Нарнети та флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб. 50 к. і дорожчі.
  - Гармони російск., італійск., строю одноряд. від 1 карб., двохранні від 10 карб., трьоххранні від 25 карб. і дорожчі.
  - Всякі інші музичні струменти та все, що до них потрібно, можна бути в головному депо музичних струментів і нот
- Г. І. ІНДРЖИШЕК, у Києві, Хрещатик, № 58.
м—9—58

Фантастичні мрії.

„Просьпайся Росія, ты вь опасности! Вспомни, что гибли царства, не менше огромня, чьмь ты!“... Неужели такь таки совсьмь вымерь рускій патриотизм и уже нтьь болше граждань вь нашемь отечестве?”
Прочитавши такі красномовні заклики, такі, можна сказати, расчланилі крики, читач напевне подумав, що Росії загрожує щось не менше прийнятні, як „нашествіе галловъ і съ ними дванадцяти языкъ“, що якась грізна небезпека на-віч стоїть перед державою і от-от розітре її на гамуз. Заспокойтесь, читачу,—це тільки цитата з статі д. Меншикова, а небезпека, про яку він так патетично на весь голос кричить—то тільки façon de parler, щоб заохотити людей і затягти їх до „Всероссийскаго Национальнаго Союза“. Треба ж налякати трохи людей, а то хто його знає, чи й затягнеш когось иншим способом до того проспектованого „Союза“.

„Всероссийскій Национальній Союзъ“... Давно вже з похвальною завзятістю проповідує в „Новомъ Времени“ ідею його д. Меншиков. Власне кажучи з усіх доведених і медоточивих лементацій д. Меншикова можна було досі одно тільки зрозуміти: він не зовсім задоволений із теперішнього „Союза русскаго народа“ і бажає зробити друге його видання для чистоти, скажемо так, публіки. Справді, всі оті Сашки Криві, Гамзеї, Федори Пісні з їхніми резинами і товстими кийками в руках, з сивулинним духом та „істинно-русскими выраженнями“ на язиці, з занадто вже грубим і одвертим способом обертання „істинно-русскія начала“—не до душі аристократичним елементам того самого „напряму“. То-б-то елементи ці, може, й не мають нічого проти тих „грубих“ одвертих способів і не від того, щоб не використати їх у боротьбі з крамолою, але... цілуватися в Гамзеєм прилюдно, брататися з Сашкою Кривим на очах цілого цивілізованого світа—на це треба мати занадто багато громадянської відваги, далеко більше, ніж має П. чиста публіка з „істинно-русскими“ симпатіями. До того ж од Гамзеїв звичайно й дух негарний, в буквальному розумінні—негарний дух іде, а од їхніх промов каміння на бруку червоніє. Попробуйте-но привести Гамзеїв до порядного товариства, в чисту, мовляв, публіку,—можна на смерть попережувати і великопанських пшотів, і тендітних краєсуць і одвернути їх од „істинно-русскихъ началъ“.

Через це от, щоб запобігти такому лихові, в белєжатах російської преси даються вже зародилась і досить загарливо шириться ідея „Всероссийскаго Национальнаго Союза“. Ідейне обличчя проспектованого „Союза“ нічим не рїзниться од „Союза“ старого, але він повинен мати пристоїнній з чисто зверхнього боку вигляд,—такий, щоб не тільки не одгонити чистоту публіки, а ще навіть притягати її своїм блиском та комільфотністю. Резин або кийків у новому „союзі“ не повинно

бути, замість рідної казенної „монополюки“ глушитимуть там шампана та інші чужеземні вищої марки вина; промови оздоблятимуться і присмачуватимуться не тими словами, од яких каміння червоніє, а граціозною французюною і в повітрі пануватиме те саме „амбре“, од якого аж оті журила вельможна пані Сквозник-Дмухановська... До вищеченого так і обгородженого „союза русскаго народа“ й обертається з своїми закликами вже кілька місяців д. Меншиков у „Новомъ Времени“: „неужели такь таки совсьмь вымерь рускій патриотизм и уже нтьь болше граждань вь нашемь отечестве?“

Чому нема?—єсть... Все життя наше квітчало „патриотизмомъ“, а „гражданини“, яких у свою лавочку закликає д. Меншиков, аж кишить російська імперія. Єсть їх, кажу, досить. Але разом з тим неможна не бачити, що всі заходи д. Меншикова та іже з ним—наперед засуджені на фіаско і з нового „Всероссийскаго Национальнаго Союза“ вийде, вибачайте на слові, пшик та й годі.

Вже й у самого д. Меншикова на дні душі ворухнуться мабуть непервині що до результатів його заходів невсипущих. Інакше не горлає він—„просьпайся, Росія, ты вь опасности!“ Коли справжньої небезпеки нема і ніяких „дванадцяти языкъ“ на обрїю не видко, то таке горлання свідчить тільки, що сами горлани не вірять у своє діло і переборшеними лементаціями просто хотять перелякати відповідні елементи в тій надії, що з страху вони не то в „союз“, а й до чорта в зуби ползуть. Дуже добре про таку непервиність говорить і вся стаття д. Меншикова „Национальное движение“, надрукована в „Новомъ Времени“ як прелюдія до першого збору „Национальнаго Союза“.

На зборах мають, пише д. Меншиков, обрати раду і од того, хто опиниться на чолі „союза“, залежить і вся його доля. Трохи це чудно чути, що таке величезне діло, про яке кілька місяців на всі голоси кричали публіцисти, д. Меншиков, та од такої дрібниці залежить, хто стане на чолі його. Правда, „істинно-русскія“ історіософія поясняє всі події останніх років у Росії тільки „подміною (!) правительства путем постепеннаго наплыва слабыхъ людей на сильныя роли“, як каже д. Меншиков; і з такою історіософією, певна річ, легко думати, що „новая партія забересть ходъ и торжественными (!) успѣхами ознаменуются первые же мѣсяцы союзной жизни“, скоро на чолі „союза“ стане та чи инша компанія Меншикових. Але хто такої історіософії не поділяє, кбму мало віри в окремих осіб, той запитав насамперед про те, які ж реальні корні має нова партія, що вона думає робити і для якої мети та робота призначена?

Що до цього, то тут ми нічого певного не довідаємось, прийнявши сам д. Меншиков, ідеолог і апологет „союза русскаго народа“ в другому виданні, нічого нам про це не скаже. „Предположимъ, что совьтъ выбранъ—лише він.—Что же затѣмъ предстоитъ дѣлать? Вь точности,

конечно, я отвѣтить на это не могу. Раз-вѣ вообще можно что-нибудь предвидѣть вь точности? Будущее пока еще все вь мечтѣ“ і т. и. Завважте, що за для цього невідомого „будущаго“, тієї „мечты“, мовляв, гукують оші панове на Росію: „просьпайся, ты вь опасности!“... Але все ж таки, що робитиме „союзъ“? А от що: „Вь Петербургѣ і вь каждомъ городѣ, гдѣ сложится отдѣль національнаго союза, слѣдуетъ прежде всего устроить „Домъ Союза“, какъ матеріальную точку опоры... Исполнительнымъ организациямъ союза понадобятся квартиры—для себя (!!), для канцелярїи (!!), для учрежденїя національнаго пропаганды. Домъ союза могъ бы включить вь себя разнообразныя учрежденїя, которыя превлидять устать: Национальній клубъ. Квартиру для совьщанїи совьста і для постояннаго общенїя между собою членовъ союза. Редакцію своего органа і своихъ изданїй—вмьстѣ съ конторою і типографїей. Библиотеку, Книжничїй магазинъ. Аудиторию для лекцій і народныхъ чтенїй. Театральную сцену. Читальную Школу. Музей. Юридическую консультацию. Потребительный складъ и магазинъ. Банкъ для мелкаго кредита і пр. и пр. Ограничиваюсь,—кінчає д. Меншиков,—дожиною учреждений, но ихъ можетъ сложится гораздо болше“.

Не розумію, на віщо обмежує себе д. Меншиков „дожиною учреждений“: їх справді таки можна написувати на папері далеко більше і „ознаменоватъ“ ще більш „торжественными успѣхами“ першій же день союзного життя. Правда, доносить і цього, щоб побачити всю анемічність заходів союзницьких та їх справді таки дивне незнання, що робити. Перегляньте отой тільки список з його „квартирами для себя“, „канцелярїями“ і т. и. і ви справді переконаєтесь, що для організаторів „союза“ „будущее пока еще все вь мечтѣ“. Що, наприклад, вони в своїому музеї показуватимуть—Гамзеєву резину, чи оригінал телеграми Федора Пісного до римського папи? Який „книжничїй магазинъ“ союзницький вдержиться, коли навіть в кіосках їхніх нічого продавати і вони майже всі полотались, як булки на воді, і тепер в них продають з „істинно-русскихъ“ продуктів самий квас? Яка така може бути союзницька „юридическая консультация“, коли опрі Шмакова, Матусевича, Баласного та ще кількох таких самих орлів „изъ стай славною“ „істинно-руссекаго“ адвоката треба в день з свічкою розшукувати? Нарешті на віщо все це—оті „квартиры для себя“ та „канцелярїя“?

А от на віщо: „пробудить вь народѣ древною гордость (!), его безстрашіе, его дремлющїй богатырскїй духъ“... Возтавление души народной, какою ее создалъ Богъ,—вотъ дѣль прекраснаго движение, которому мы призваны служить“. Може д. Меншиков і знає, що оця механічна низка слів значить, але на жаль він своїм секретом з нами не поділився і ми такі і не дізнаємося, на віщо треба нових канцелярїй („квартиры для себя“—це зрозуміло) та музеїв з резинами. „Дух“, „душа народная“, „древняя гордость“—занадто це мала, а—головна річ—занадто темна причина, щоб гукати: „отечество вь опасности!“ і викликати з того світу тіні Мінінів та Пожарських. Інших же причин і сам д. Меншиков не знає.

Через те, певне, зневіряя й закладається йому в душу, бо новий його партії „просто нічого робити, як партії, бо хоч би вона і засновалась, то „дух“ отой про неї буде шілкою темна і порожня річ. Щоб справді робити щось на користь народові, треба насамперед викинути з голови оті „духи“ та „древняя гордость“, занехати людознавчїї теорїї, перестати цукватися „инкордїцѣмъ“—тоб-то перестати бути „істинно-русскими“. Але тоді й „Национальнаго Союза“ нетреба засновувати.

На що його треба, про це вже сказано поперед, а яка його доля буде—можна багато про те й не розводитись. „Будущее пока еще все вь мечтѣ“,—це гарно сказано і можна додати, що з неї й не вийде: „істинно-русскїй союзъ“ для чистоті публіки ще менше має raison d'être, ніж для Гамзеїв, а через те й розвивються раніше чи пізніше оті фантастичні мрії д. Меншикова, про які у нас була оце мова.

Сергій Єфремов.

Сільська кооперація.

Сільська кооперація в Данії.

Данія—дуже маленька країна, завбільшки з добру українську губернію. Це—країна переважно дрібного сільського господарства, бо більше половини всіх сільських господарів посідає менше, ніж 30 дес. землі. Яких-небудь сто років тому Данія була найбільшою країною в Європі, так що навіть приказка така склалася: „бідний, як датчанин“. Тепер данський народ, після англійців, найбагатший у Європі. Дякуючи дивному розвитку молочарства, скотарства й птахівництва, Данія за найостанніші часи виростає так, що її пізнати неможна. Данія тепер майже зовсім не вивозить збіжжя, а вже це одне служить добрим доказом високого матеріального добробуту її людности. Сила Данії—в маслі, всяких инших продуктах скотарства та явчя. Ці продукти дають 7/10 усього вивозу за-кордон. Року 1899 звідти вивезено: масла на 61 мил. корон, инших продуктів скотарства на 25 мил. та явчя на 8 1/2 мил. корон.

З кожним далішим роком дих продуктів вивозиться з Данії все більше й більше. За останні 10 років помічалась така різнниця. Року 1900 явчя вивезено вже на 8 1/2, а на 20 мил. карб.; инших продуктів скотарства р. 1900 вивезено вже на 60 мил. карб.; вивіз инших продуктів промислового сільського господарства та кож зріс з 4 мил. р. 1896 до 13 мил. карб. р. 1900. Такими величезними ступіннями йде Данія шляхом розвитку інтенсивного хліборобського господарства.

Все збіжжя, зібране од урожаю, йде на годування худоби. Там не жаліють скосити для корів жито, як тільки воно вийде колос; майже цілий рік там годують худобу дертею та вісом. Травами р. 1871 було засіяно в Данії 206 тис. десятин, а через 25 год, р. 1896, травами було вже засіяно чотверо більше—856 тис. десятин. Починаючи з 1876 р., хліба сіють там все менше й менше, так що за останніх 25 год площа зернового хліба зменшилась наполовину. Зате травами й кормовими засіяно тепер більше третьої частини всієї Данії.

Дякуючи чому ж стався такий дивний переворот, що викликало такі нечувані зміни? Тільки одне: великий розвиток сільської кооперації.

Сільсько-господарські товариства почали засновуватись у Данії р. 1882. Заходами одної молодолі людини—Штілінг-Андерсена, який тоді ще вчився в сільсько-господарській школі, р. 1882 було засновано перше молочне товариство в Ельдзюї, в західній частині Ютландії. За прикладом першого товариства незабаром було засновано чимало инших. Рух розростається дуже жваво, й в 90-х роках кожен новий рік неодмінно давав сотню нових товариств. Зараз в Данії є 1.076 молочних або, точніше, масложивних товариств (данські товариства сиру або чого-небудь иншого не виробляють) з 157.537 членами. Всі молочні товариства гуртом зібрали за 1906 рік 4.590.000.000 фунтів молока, з якого вироблено коло 176.000.000 фунтів масла вартістю в 170 мил. корон.

Згадані 1.076 товариств згуртувались у три місцевих спілки, під приводом комітету. Поруч з цим є ще кілька організацій спеціально для продажу масла, з яких „кооперація данських господарів для вивозу масла“ продає щороку на 9 мил. корон. „Масложивочна кооперація в Есьберзі“—на 7 мил. корон, „Закупочна кооперація й механічна факторія данських молочарень“—на 1 мил. корон і т. д.

Щоб зробити масло всіх товариських молочарень по вмові односортним і щоб тим надати йому однакову вартість, в Данії останніми часами почали заводитись так звані контрольні товариства. Товариство наймає спеціального, науково-освіченого чоловіка, який щодва тижні обходить скотні двори членів товариства, доглядає за тим, як доють корів, важить молоко од кожної корови, визначає, скільки є в ньому жиру, доводиться про те, скільки й якого корму дають кожній корові й записує все це на особливу картку. Коли в кінці року господар бере в руки ці картки, він одразу може побачити, який корм краще впливає на молоко, яка корова дає найбільше молока, а це дає змогу без помилки знайти й одібрати найкращих корів. Виявилось, що дякуючи такому порядку, одразу, через 4—5 років, череди цих товариств значно покращали, а в звязку з цим аршла й кількість виробланого членами таких товариств масла. Р. 1904 в Данії було вже 340 контрольних товариств.

Кооперативні різниці спеціально для виробу свинячого сала з'явились у Данії пізніше товариських молочарень. Першу кооперативну різницю заснував П. Бойсен у Хорсенсі, в Ютландії. Через десять год була вже 21 різниця з 42.000 членів, а тепер їх 33 з 91.000 членів. Всі вони належать до союзу під назвою „Об'єднані товариські різниці з правлінням у Копенгагені й з Блемом, яко головою, на чолі. Цей союз обрхавує число заколених за тиждень свиней і подає той обрахунок як окремим боїням, так і конторі для продажу, заснованій в Англії. Робиться так для того, щоб ціни встановлялись відповідно до загальної суми постачання. За 1906 р. на кооперативних різницях було заколено 1.053.358 свиней, мясо й сало яких варті були 64.921.356 корон.

Опріч того, у Фрілеріксхавні є ще кооперація для убою та вивозу рогагої худоби.

Як молочарство, так і м'ясний промисел вимагають для свого розвитку поліпшення скотарства. Миршва корова не дасть гарного молока, а мясо й сало кошових свиней продаватимуться по дуже низькій ціні. Тому данські селяне, як і французькі та германські, звивають всяких заходів, щоб поліпшити породу своєї худоби. Для того вони гуртуються в товариства й купують гарних завідчиків-жеребців та бугаїв. Таких товариств ще р. 1897 було 1) товариств коневодства—146 з 11.000 членів та 2) артілів для купівлі бугаїв—492 з 12.000 членів. Перші купили 170 жеребців, з яких кожен коштував пересічно коло 3 тис. корон; останні мали 37 1/2 тис. корів, для яких було куплено 518 породистих бугаїв.

Через 8 років після заснування першої товариської різниці, в Данії почали дбати також про організацію вивозу явчя. Почалось з того, що в Данію прибув з Англії якийсь сільськогосподарський комисар, зроду датчанин, і прочитав реферат про важне значіння англійського ринку для продажу данських явчя. Комисар казав, що Англія купить скільки вгодно сільськогосподарських продуктів, аби ті продукти були гарні й чисті. З Данії ж явця тоді вивозились страшенно брудні й часто-густо навіть тухлі.

Незабаром після цього реферату справу було поставлено так, що явця стали збирати по округах що-дня. Од членів вимагається, щоб вони постачали явця чисті й свіжі. Хто дає тухлі явця, той платить за кожне 10 корон штрафу. Таким способом датчане добились того, що явця та масло вивезені з Данії продаються, на англійських ринках дорожше, ніж ті самі продукти, перевезені з инших країн. Так явця з Росії продаються в Англії по 2 к. за штуку, німецькі—по 2 1/2 коп., а данські—пересічно по 3 1/2 коп. за штуку. „Данська кооперація для вивозу явчя“, до якої зараз належить 22 тис. селянських господарств, поділила тепер всю країну на 500 округ, на чолі яких стоїть одне правління під приводом д. Меллера. Р. 1906 це товариство продало явчя на 4.393.771 корону.

З 1903 року в Данії з'явились ще товариства для продажу фруктів. Таких товариств зараз 13.

Опріч згаданих товариств, в Данії існують ще инші сільськогосподарські спілки. З них найбільшою являється „Кооперація для торгу кормом в Ютландії“, заснована 1898 року. Вона має 15.000 членів, а оборот її за 1906 рік був 12.500.000 корон. За нею йдуть: „Кооперація для купівлі корму на данських островах“—з 3.000 членів та з оборотом у 2.250.000 корон, а також „Кооперація для купівлі корму в Фіонії“, з 4.000 членів. В инших краях Данії є ще 7 сільськогосподарських товариств для купівлі корму, з яких найбільше функціонує в окрузі Ріндзінг і має обороту до 7 мил. корон. До цього треба ще згадати про 4 сільськогосподарських товариств для купівлі одобрения, річний оборот яких у цілому вносить 1.200.000 корон.

Ось цим-то спілкам і товариствам повинен дякувати маленький данський народ за свої великі успіхи на полі економічного, а, значить, і культурного розвитку.

ПО РОСІИ.

В морських сферах. В морських колах ходять уперті чулки, буцїм то товариш морського міністра, контр-адмирал Бострем має піти з своєї посади. Кажуть, ніби Бострем дуже незадоволений з того, що Держ. Дума так гостро повставала проти порядків у морському відомстві і через

це не пошало дістати бажаної асигновки на будівництво флоту; через це він тоді ще наважився піти в відставку; тільки через упрощування своїх старших товаришів Бостерм зостався на службі до оголошення будучої реформи морського міністерства.

— Про поєдинок Меншикова з адміралом Ебергардом. Адмірал Ебергард викликав на поєдинок Меншикова, як повідомляє „Ръчь“, з дозволу вищого морського начальства. Ображений адмірал позиватиме Меншикова тепер, коли той зрештою поєдинка коронним судом. Владивосток до третейського суду товариші адміралові не радили йти. Де-які моряки навіть казали, що не варто зовсім звертати уваги на новоявленого публіциста Меншикова і на його вибрики. Моряки згадують, що така репутация встановилася за Меншиковим ще з молодості, коли він служив у флоті. Літ 30 тому адмірал Ебергард, тоді гардемарин, плавав вкупі з штурманським кондуктором Меншиковим на „Донскомъ“. Відомо, що штурманів в ті часи у флоті не дуже поважали. Але морські офіцери завжди поводилися з ними по-товариському. Навпаки, інші зовсім були відносно офіцерів до штурманів Меншикова. В кают-компанії його не любили і навіть глузували з його. Особливо Меншикова знаважав гардемарин Ебергард. Кандидатура контрадмірала Ебергарда на посаду начальника морського генерального штаба, не зважаючи на напади Меншикова, має багато шансів.

— Адміністративні вісті. Мандрівка міністра чужоземних справ Ізвольського в Маріенбад, — по офіційним відомостям, — має приватний характер, але петербурзькі дипломатичні сфери надають їй серйозної політичної ваги. Як відомо, в Маріенбаді Ізвольський буде бачитися з австрійським та з італійським міністрами чужоземних справ. Кажуть, ніби в Маріенбаді, між іншим, будуть обмірковуватися питання про останні події на Балканях, про проект реформи в Македонії і в зв'язку з ним потрібні зміни мюраттської угоди.

— Землеустроїство. Головне управління хліборобства, не маючи змоги зробити цілу низку землеустроїтельних робіт через своїх чиновників, владою до приватних землемірних компаній. Так, саратовському бюро приватних землемірів доручено зробити дослід в Амурському районі, де має пройти амурська залізниця дорога, приватній землемірній школі Люботовича доручено обслуговувати землі, призначені для переселенців у східному Сибіру. Крім того, з декількома приватними компаніями управління вмовилося, щоб вони оселили горнозавідських селян приватних власників землі на Уралі.

— Ще про катастрофу на шпалерній вулиці. Роскопки на місці катастрофи скінчено 28 лютого, виявлено, що постраждало і загинуло 11 робітників. Будівничая комісія, обглянувши весь дім, постановила, що його треба геть чисто зруйнувати, бо в йому не залишилося і жадної цілої непорушеної стіни. На місці катастрофи перебувало з 20 членів Держ. Думи, що докладно оглядали розвалений будинок.

— Проти дощу. Зважаючи на те, що дуже часто йдуть дощі і без перерви загрожують хлібам, депутация города Ярославля вдалася до місцевого архирея з проханням, щоб дозволив одправити по всій епархії вселюдні молебні, аби припинилися дощі.

— Подієцький експропріатор. „Бирж. Вѣд.“ пишуть, що в ограбуванні д-ка Тараскіної на станції Митиші брав участь городовий московської поліції Костряков. Він признався і видав всіх своїх спільників.

— Ще про московських „виборжців“. „Ръчь“ повідомляє, що А. Стахович справді прийшов у московську тюрму „Каменщики“, де сидять 6 депутатів Держ. Думи, цілком випадково без дозволу адміністрації. Через те, що йому пошалося перемовитися з депутатами тільки кількома словами, він одібрав відомості про них не досить правдиві. В московській тюрмі дуже суворий режим; через це, а також і через дуже погану їжу, багато депутатів починають себе надзвичайно кепсько. Найгірше почувають себе Комісаров та Обнінський, в якого страшенне нервове розстройство, — довелось навіть скликати лікарів на консультацію. Уже настільки погана, що більшість харчується тільки молоком та яйцями. Не зважаючи на це, тюремна адміністрація не дозволяє передавати їм навіть кисле молоко. Побачення даються тільки близьким родичам; навіть адвокатів не пускають; через це лекому з депутатів загрожує серйозний підпад грошових справ. Через це ще більш чудним здається наказ московського губернатора про дисциплінарну кару, накинута на депутатів за те, що без їх волі і зовсім для них несподівано А. Стаховичу пошалося пройти на побачення в тюрму.

— Помешкання для Державної Ради. Нове помешкання для Держ. Ради до початку будучої сесії не буде готове. Од будівників, як повідомляють „Бирж. Вѣд.“, вимагається, щоб вони скінчили помешкання обов'язково до 17 листопада. Нова сесія почнеться в залі Дворянського зібрання. За помешкання для Держ. Ради минулої сесії платили великі гроші; кожне засідання обходилося коло 1500 карб. Засідання пересічно тяглися од двох до трьох годин, — то б то, одна година коштувала 500 карб.

— Погублені вагони. На казенних залізничних дорогах що-року зникає невідомо куди багато вагонів. В 1906 році погублено 10 тисяч вагонів, а в минулому — 8 тисяч. Через оце розгублювання казна що-року теряє 10—13 мільйонів карб.

— Депутация священників у Шауфуса. Депутация в числі трьох священників побувала у міністра доріг Шауфуса, прохаючи дозволу священникам їздити в вагонах другого класу з білетами третього, як це встановлено для офіцерів. Мотив — зневага з боку пасажирів третього класу. Міністр обіцяв задовольнити це прохання.

— Духовенство і союзники. Московський митрополит Володимир дозволив московському одділові „союза р. народа“ користуватися для зібрання святилищами церковно-парафіяльних шкіл.

ПО УКРАЇНІ.

— У Києві. Уважено на клопоти депутата. З постанови особливої наради в Петербурзі д. Кулаковського, слухача одної з київських дантистських шкіл, за присланого до його анархистського листа було призначено до вислання на 2 роки кудись на північ. Але тепер заходами депутата Державної Думи од г. Київя проф. П. В. Лучицького вислання Кулаковському замість на північ призначено в астраханську губ.

— Оповідання київської консисторії. В № 25 „Київск. Епарх. Вѣд.“ надруковано: „Од київської духовної консисторії оповіщається духовенству київської епархії, що казенного жалування за 1-шу половину сього 1908 року городському і сільському духовенству через незалежні од епархіяльного начальства обставини видано не буде на початку сього іюля, а про те, коли його буде видано, в „Епар-

хіяльних Вѣд.“ буде спеціально оповіщено.

— В справі переселення. Не зважаючи на те, що послужили холодами в Сибір для облюбовання та залічення землі уже давно припинено, де-які мирові посередники на Київщині протє до останнього часу видавали холодчеські свідчення очним селянам. Тимчасом ці холоди, вихавши у дологу, тільки марно втрачалися та ще ставали на перешкоді правильному рухові переселення, на місцях же ні облюбовати, ні замовити землі їм не давали. І от, щоб раз на завше усунути таке сумне з'явище, п. київський ген.-губернатор 19 минулого іюня місяця видав наказ, за № 5,500, щоб на далі мирові посередники ні в якому разі не видавали селянам холодчеські свідчення без спеціального на те дозволу, бо котрий завиниться проти цього, того буде скинуто з посади й розжалувано в кандидати на посередника.

— З Київщини. Помежі. 25 мая, 18 і 20 іюня сього року, в с. Кожанці, васьківського пов., були пожежі. Всього під час цих трьох пожеж згоріло 50 селянських дворів. Тепер київський губернатор наказав земському урядові як найшвидше надіслати йому відомості про ту шкоду, що сталася од пожеж, і разом прохання про виплату страхівки.

— Доці. З сквирського повіту нам пишуть, що там як почали йти дощі, то мало не три тижні уже йшли без перерви. А до цих дощів ще прилучилися холоди. Кілька днів було таких, наче в глибоку осінь.

— Прогінання в Свири. Зосени у Сквирі одкривається приватна д. Дроздовського прогінання. Поки що одкриваються тільки перші два класи; але коли набереться учнів і для 3 класу, то одкривуть і 3 клас. Одно тільки дивно в цій прогінанні: за право вчення у ній встановлено платити аж 100 карб., а на це не так-то й спроможешся... Туди далі ця прогінання має перейти до рук г. Сквири.

— З Поділля. Сьогорішній урожай. З балтського повіту надходять добрі ввістки про урожай. Дощі, що останніми часами перепадали, значно поліпшили хліба. Сподіваються там середнього урожаю.

— Проти монополії. В с. Селищі, винницького пов., ше 25 марта сього року громада постановила, щоб у неї вольно закрито монополію, три пивні й винний лъх. Подали про це й прогвордо до мирового посередника; але й досі ніякої резолюції на те не чути. Намісць шинків селищенська громада має на думці одкрити потребителську крамницю.

— Пograбування потребителської крамниці. В с. Овсяниках, балтського пов., цими днями пограбовано місцеву потребителську крамницю. В крамниці була сама прикращія П. Доганенкова, бо чоловік її був тоді в полі. Аж зайшло двоє розбішак, — один об'язавши на лиці хусткою, і зараз накинувши на прикращію. Розбішакки звалили її на землю та й набили їй в писок землі, а руки зв'язали мотузкою. Далі взяли з хати усього 2 карб. грошей та ще з крамниці кілька пачок тютюну й зникли.

— З Херсонщини. „Скратерту дорога“. В Славеті недовго помер од тифу студент-медик Герасимов, якого найнято було в городську лікарню на час тифозної пошесть. Виявилося, що ні він, ні його товариші по роботі не були застраховані городом на випадок смерті, хоча лікарі й не раз в цій справі удавались до городского голови, мотивуючи своє прохання лихими умовами служби: харчування кепське, помешкання при лікарні не ізольовано од тифозних. Не маючи надії, що прохання їх уважать, уже під час слабування

Герасимова лікарі рішили домагатися, щоб обставини було поліпшено, бо в противному разі вони зовсім залишать службу. Та городского голова на це старшому лікареві при лікарні одказав: „Скратерту до рога“... І помер Герасимов, за ним заступив ше лікар, а город і байдуже собі. Знов кілька раз удавались до голови, загрожуючи лишити службу, а він тільки знає своє: „скратерту до рога!“ (Б. В.).

З Галичини.

— До становища М. Сичинського. В тяжких днях доживання на рішення своєї долі М. Сичинський поводитьсь в тюрмі зовсім спокійно. Найбільш він усе читає, та багато часу присвячує ще й листуванню з рідними. Листи очевидно переходять через руки судді. Можливо, що цей спокій у застудженого на смерть од того, що він сподівається, що його буде помиловано. Вже й тепер він журиться, що то буде робити в тюрмі. Нещодавно Сичинський розмовляв з тюремним секретарем д. Маєром, котрого роспитував, яку роботу він міг би мати в тюрмі. Маєр сказав, що йому певно тюремні власти доручать обов'язки учителя. Як відомо, по австрійських тюрмах єсть школи для арештованих і вчителі у цих школах мають собі по два помішники, що набираються із поміж освічених арештованих. Коли ж власти цих обов'язків не доручать Сичинському, то тоді працюватиме в тюремних канцеляриях.

— До пожежі на нафтових вишках в Бориславі. Багато й дуже довелось попрацювати людям, щоб не попустили огню розійтись скрізь по нафтових копальнях в Тустановичах (під Бориславом) під час пожежі од грому 22 іюня. Найбільш, як відомо, труднощі були це з джерелом „Oil City“, що ше й досі горить. Тут до гашення огню звлязся спеціаліст — місцеві євреї. До роботи, як повідомляє „Діло“, покликано було 180 таких „гасителів“, поділений на три гурти. І хто бачив їх роботу, мусів дивуватися, як одважно вони працювали. З огнем немов би вони жили. Накладають на голову мокрі шматки, беруть на плечі мішки з землею або глиною і йдуть сміло у полум'я. Викинувши землю, вертаються за новою. Отак засипаючи огонь, вони все зменшують огнєве море, бо земля прилуше є пожежу й горючі газы. За рятунок роботу ці євреї-спеціалісти пропрахали собі кільканадцять корон і що нагороду їм призначено. Тепер уже, коли не трапляється ше якісь несподіванки, пожежу джерела „Oil City“ буде загашено цими днями.

Економічне життя України.

— Новий ринок. Італійський ковоул в Тушці (Африка) повідомив раду в'їдв'їдських гіршовромисловців, що до Тушці можна вивозити український кам'яний вугілля. Пропозицію ковоула прийнято.

— Безробіття. В податвських залізничних майстернях, за браком роботи, зменшено число робочих дві і роцятано частину робітників.

— Акціонерна хроніка. Товариство мануфактур братів Тарасових, що має великі магазини в Армавірі й Катеринодарі (на Кубані), поширило підприємство, зв'язавши в аренду відомі азугв'їські робіт топі. Основний капітал т.—ва—4 мил. карб.

— Забастова. У Василькові забастували були робітники на двох чипбарнях—Фінкельштейна й Вердичівського, виставивши чисто економічні домаганія: збільшення заробітної плати та зменшення робочого часу. І д. Фінкельштейн через пять днів забастовки така поступився, збільшивши поденну плату на 10 коп., і пообіцяв на далі зменшити робочий

день на 1/2 год. На заводі д. Вердичівського ставовище поки що неясне.

— Кооперативний рух. Кредитове товариство організовано в г. Василькові (на Київщині).

— Потребителське товариство на паях завело у себе селяне с. Хижинець, винницького пов. (на Поділлі). Таке ж саме — во потребителів збираються одкрити і селіще с. Молочок, житомирського пов. (на Волині).

— Діяльність краснопільсько-рясненського товариства сільського господарства, ахтарського пов. (на Харківщині), все більш та більш розвивається. Воно має і свій склад, що веде торгівлю цілком самостійно, а не тільки як комісіонер повітового зємства. Кредит цьому складові хліборобські форми дають не обмежені. За іюнь місяць сього року із складу продано більше вагона бляхи на дахи та тисяч на чотирі карб. плугів.

По вищих школах.

— Приватні жіночі університетські курси в Дерпті.

З початком наступного шкільного року в г. Дерпті (Юрьіві) при „Частних Університетських Курсах Естетических и Медицинских Наук“ з дозволу міністерства народної освіти одкривається ще два факультети: історично-філологічний і математичний. На далі, таким чином, ці приватні жіночі університетські курси стають немов справжній університет з чотирма факультетами: медичним, природничим-історичним, математичним і історично-філологічним. І рада цих курсів, зв'язавши на критичне становище усіх вільних слухачок по університетах, що згідно з останнім циркуляром міністра народної освіти мусять бути вільні, радо одчиняє двері своєї школи. Спершу думка була із осені цього року на курсах одкрити тільки перші курси нових факультетів (1-ші семестри), але тепер, коли набереться досить очних поступити й на дальші курси, буде одкрито й другий курс (3-тій семестри). Зараз до ради курсів уже надходять прохання од вільних слухачок ріжких університетів.

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет).

Відгуки парламентського життя.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Президіум Думи збереться після відпочинку 20 августа.

Фінансова комісія Державної Ради висловила за те, щоб, замість жалування, побільшити депутатам поденну плату до 20 карб. на день.

Законопроект про організацію сискиних відділів комісія Державної Ради визнала негалимим і прийняла, не зважаючи на суперечки, в яких зазначалося, що проект не встановлює району діяльності і компетенції сискиних відділів, а також взаємних відносин між ними і судовою властю.

Фінансова комісія Державної Ради встановила звичайні видатки на 1908 рік в сумі 2.312.251.090 карб.; надзвичайні—2.691.520.480 карб.; звичайні прибутки—2.386.945.498 карбов., і надзвичайні—194.457.670 карб. Загальну суму кредитів встановлено на 150.803.333 карб. менше, ніж встановлено Державною Думою.

Діяльність уряду та адміністрації.

П. А. Столипін поставив прихильно до проекту про заснування англо-російської торговельної палати в Лондоні.

Раді київської політехніки дозволено наукову експедицію професорів і студентів в Бухару.

Міністерство внутрішніх справ роцїсло губернаторам циркуляра, в якому зазна-

боках два кошки з лози.

Я подумав, що мабуть отець Бенедикт проповідує у нас в трактірі, як зник він робити, коли збіралося у в'їзді багато народу, щоб видганити у них скілька грошей. Він збірив на Пальцебургський манастир. Се був старий капучин з рудою боролою, твердою як щетина, з великим синім носом, як фіга, з пласкати ми вухами, лоб покатистий, очі маленькі, як шілдини, яса така обстрипана і вертера, що можна було полічити в ній всі ниточки, кімчастий каптур теліпався йому аж до пояса, а з-під одертого подолу яси виглядали брудні ноги в ходаках. Ранійше, бувало, ніж почути дзвінок його ослиці, можна було пізнати його, такий од його йшов дух лоу та вина.

Хазяїн Жан не любив його дуже, але тітка Катерина завжди приховувала для його добрий шматок сала, а коли хрещений батько починав було гримати, вона казала:

— Я хочу і на небі заробити собі таке місце, як і у церкві; сам будеш радий, коли сядеш біля мене у царстві небесному.

Хазяїн реготав і більше не змагався. Я увійшов і побачив, що у великій світлиці було повно народу; кругом стола обступили баракці, альзаські підводчики, Нікола, тітка Катерина і отець Бенедикт. Дядько Жан стояв серед них і показував їм торбину з якимсь сивим лушпинням і розказував, що його привезено з Ганове-ра; коли його посадити, то виростуть такі корінці, що можна їх їсти і так багато їх, що вистачило б для всієї округи на цілий рік. Він намовляв людей посадити це лушпиння і тоді у Бараках не було б уголоду і для всіх це було б справжнє благословення Боже.

Все це дядько Жан розказував дуже

просто і сам радів з того; Шовель з маленькою Маргаритою стояв за ним і також слухав.

Де-хто брав у руки це лушпиння, розглядав його, нюхав і знов клав назад у торбину, усміхаючись нишком, і казав:

— Чи хто бачив коли, щоб садили лушпиння? Це яка дурниці.

Де-які поштовхували один одного лікте, кепкуючи з хрещеного батька. В тім отцеві Бенедикт, скрививши свого синнього носа і приплющивши глумливо свої маленькі ївачі очі, голосно зареготав, повернувшись до присутніх. За ним зареготали всі.

Дядько Жан, обурившись, сказав їм:

— Ви регочете, як дурні, самі не знаєте чого. Чи не сорон же вам реготати оттак, коли я вам розказую не жар?

Але вони не слухали і ще гірше реготали, а капучин, побачивши Шовеля, закричав:

— А! це насіння контрабанде; тепер я розумію!

Це була правда. Шовель привіз нам те лушпиння з Палатина, де люде садили це вже скілька літ; він нам розказував про цю рослину багато доброго.

— Все це вигадка еретика кричав отець Бенедикт, як же ви хочете, щоб добрі хрестяне сіяли оце, а Бог щоб благословив їх.

— А ось як виростуть мої корінці, кричав йому з гнівом дядько Жан, то напевне ви залюбки будете класти їх у свою пельку.

— Виростуть! — мовив капучин, здіймаючи руки до неба, виростуть!.. Гай, гай! повірте мені, — вам не стає землі під капусту, ріпу та буряки. Покиньте це лушпиння, нічого з нього не вилде... нічогеенько!.. Це я вам кажу, — отець Бенедикт! — Та ви багато де чого говорите, та

не всьому я віри їму, — відповів дядько Жан, ховаючи свою торбину у шафу.

Але зараз він схаменувся і дав знак своїй жінці, щоб дала вона капучинові добрий шмат хліба; такі проидсвіти вештаються скрізь і можуть вони обславити вас і заробити вам чимало клопоту.

Отець Бенедикт, а за ним і баракці вийшли з хати; я лишився і мені було дуже прикро, що так насміялись з мого хрещеного батька. Отець Бенедикт ще кричав на дворі:

— Я сподіваюсь, тітко Катерино, що ви будете сіяти щось инше, а не це гановерське лушпиння. Бо довелось-би мені не раз виходити з вашого дому з порожніми кошиками. А я буду молитися Богу, щоб він вас просвітив.

Він навмиसे гунав носом і ростгав слова. А всі інші, розходившись по вулиці, реготали. Дядько Жан, сидячи коло вікна, говорив:

— От і пробуйте робити добро дурням, то така вам буде поділка!

— Це нещасні люде, — мовив Шовель, їх держать у темноті, щоб вони робили на панів і маханів; вони не винні, хазяїн Леру, і не варто на них гніватись. Як-би я мав клаптик землі, я посадив би це лушпиння; вони побачили-б, що у мене вродило-б, і тоді пішли-б слідком за мною. Бо, кажу вам ше раз, ця рослина лає врожай у п'ять, шість раз більший за всяке зерно чи овоц. Коріння в неї у кулак завбільшки, дуже смачне і ситне. Я сам пробував, — біле сипке, а на смак трошки таке, як каштан. Іх можна лєкти, варити, — як кому до вподоби і завжди воно смачне.

— Не журиться, Шовель, — скрикнув дядько Жан; вони не хочуть, то й не треба; мені більше буде! Я думаю засадити черть города, а тепер жасує весь

— Та! добре зробите. Для цієї рослини всяка земля годяща, а особливо пісковата.

Вони вийшли, балакаючи ше про цю справу; потім Шовель пішов до дому, дядько Жан пішов на роботу в кухню, а Нікола і я почали складати лави і стільці на столи, щоб терти підлогу.

Ця суперечка дядька Жана з капучином ніколи мені не виходила з пам'яті; ви зрозумієте—чому. Це сиренке лушпиння, що приніс Шовель, було перше насіння картоплі, якої у нас досі не знали. Ця картопля захищає нас від голоду вже вісімдесят літ з тої пори, як почали її садити.

Що літа, як я бачу через вікно всю долину Дімерингена скільки оком збгнеш, геть аж до самого лісу, покрити зеленими кущами, що розростаються, цвітуть і кмише способом переробляють порох у харч для людей; як бачу в осені тисячі мішків з картоплею на полях, бачу чоловіків, жінок і дітей, що весело співають, накладаючи мішки на вози, як увляюся собі шаста селянина навіть в найбіднійшій хаті, рівняючи до тих страшенних злиднів, що терпіли ми до року 1789, як бувало ше перед Пилипівкою починався у нас голод, — як згадаю про ту ріжницю, то згадую зараз і той сміх, і те глузування темних людей і кажу сам до себе:

— О! дядьку Жан і Шовель! коли-б то ви могли воскреснути хоч на годину і подивитися на поле, коли копають картоплю, і побачити, яке добро зробили ви людам на цьому світі; за для сього не жаль-би і воскреснути! Годилося-би, щоб воскрес і отець Бенедикт і проїхався на своїй ослиці коло поля, щоб почути, як його тепер висвистали-б та висміяли люде.

Міркуючи про такі речі, я думаю собі, що Бог, коли справедливий, дозволить

Історія одного селянина.

Еркман Шатріан.

1789 рік.

Частина перша.

Далі *

IV.

Раз, під кінець довгої зими, через два або три тижні після Великодня у нас у Бараках сталася незвичайна подія: Того дня я дуже заслав вранці, як це трапляється з дітьми, і побіг прожогом у трактір „Трьох Голубів“, боячись, що Нікола буде дуже сваритись. Ми мали з нею мити підлогу лугом (шолоком) у великій кімнаті; це робилось по весні та ще разів три—чотирі на рік.

Худобо це неможна було вигонити в поле, бо сніг тільки що починав танути по-під тинами; але у повітрі вже ставало тепліше і скрізь одчинили двері та вікна, щоб провітрити хати; корів і кіз випускали на двір, щоб повикидати гній і почистити стійла. Клод Гюре лагодив під ключені держало у плуз; П'єр Вінцент поправляв своє сідло; наближався час робочий і всякий до його завчасу лагодився; а старі з маленькими дітьми на руках теж вилазили з хат, щоб подихати свіжим повітрям, що тягнуло з гір.

День був гарний, перший погожий день того року.

Наближаючись до трактира, я побачив, що всі вікна внизу були відченені, а до каблучки коло воріт була прив'язана ослиця отця Бенедикта, на спині у неї була велика біла бляшанка, а нижче по обох

чено, що по деяких губерніях сподіваються неврожю озимини, бо частину не посіяно, а частина вимерзла. Зважаючи на те, що нестачу озимини можна буде поповнити врожаєм ярини, по тих місцевостях, де вродила ярина, ніякої допомоги видавати не слід. Вагальї треба досконально з'ясувати становище населення і заздалегідь повідомити міністерство про справжні розміри потреби і про ті місцеві засоби, якими можна б зарадити неврожю. Селянські інституції повинні бути по змозі економічними при видаванні допомоги, незалежно від того, з якого джерела б ці допомоги не бралися; і тільки в виняткових випадках, коли населення рішучо не може обійтись власними способами.

П. А. Століпін виїхав на який час з Петербурга, лишивши за собою вище управління міністерством.

Гастролі Ольги Десмонд, що танцювала на сцені зовсім гола, заборонено.

ОДЕСА, 30. Викликано П. А. Століпін до Петербургу генерал-губернатора Толмачова для участі в розважаних справах збудування залізничної Одеса—Бахмач.

З огляду на те, що генерал-губернатор вимагає, щоб в одеському порті було встановлено норму для прийому мірщиків-євреїв, а саме при 75% християн—25% євреїв, одеські експортери рішили подати в сенат скаргу. Біржевий комітет буде підтримувати заходи експортів.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Є чутка, що петербурзький градоначальник подається в відставку. Замість нього ніби-то буде призначено томського губернатора барона Нолькена.

Справа про виборську відозву.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Особливе присутствіє судової палати з словесними представниками розглянуло справу ще не присудженних семи депутатів першої Державної Думи, що підписали в свій час виборську відозву.

На суд не прибули: Ермолаєв і Шувалов, справу яких відокремлено. Публіки мало.

Підсудні на питання: чи визнають себе винуватими,—відповідають: ні!

Бичков додає, що виконав волю народу, який його послав у Думу.

Оборонець Булат, депутат 3-ої Думи, від імені трудовиків заявляє, що допитувати свідків він одмовляється.

Свідок Михайло Стахович оповідає, що підчас обміркування відозви в Виборчій більшості кадетів була проти відозви. За відозву обставили трудовики і меншість кадетів. Сперечались кадети переважно проти закликів не платити податків та не давати некрутів. Петражицький, як запевняє свідок, так само, як і небижик Муханов, не згоджувався на відозву.

Від імені трудовиків підсудний Тумбов заявив, що вони підписали відозву, будучи глибоко переконані в тім, що це треба зробити. Де-які трудовики протестували тільки через те, що вважали тон відозви і її зміст не досить яскравим і гострим.

Оборонець Овсянников заявляє, що підсудні соц.-демократи одмовляються брати участь в процесі. Сам оборонець виходить з зали суду.

Прокурор Зібер вимагає, щоб обвинувачених було покарано по тих самих статтях, як і попередніх засуджених, хоча тут і не доведено, що підсудні розпростороували відозву. Прокурор забув викликати свідків і тому доводить розповсюдження, посилаючись на... акт обвинувачення.

Всі підсудні одмовляються від остаточного слова, окрім Шольва, який в довгий промові визнає ті причини, що примусили його підписувати відозву.

Після годинної наради присутствіє визначило підсудних винуватими по 129 ст. і

вернутись і жити серед нас і що тоді кожний з них радє за свої добрі вчинки, або кається за лихі—на віки вічні.

Воно справді годилось-би, щоб так було: тоді було-б справжнє вічне життя.

А нашія картюпки ми одержали ось як. Дядько Жан не мав ніякої непевности, але ще багато довелось йому перетерпіти клопоту. Тоді виявилась безглузда темнота людей: пішла чутка, буці-то Жан Леру збожеволів і сіє лущиня рипи, а сподівався, що вродиться морква. Торговці хлібом і всі інші, що зазідали у наш трактир, поглядали на його з усмішкою і питали про його здоров'я. Звичайно, се знущання обурювало його; вечорами він про се розказував, нарікаючи на людей, а тітка Катерина сим дуже журилась. А про те він добре перекопав свій город, угнуїв його і засадив ганюверським лущинням. Нікола помагала йому, а я носив за ними мішок.

Наші баракці і інші перехожі, проходячи повз город, перехилились через тин і дивились на нас, підморгуючи один другому очима.

Вони нічого не говорили, бо знали, що коли-б дядькові Жанові урвався терпєць, то він міг-би перескочити через тин і розшитатись з ними лопатю.

Коли-б я розказав вам про все те глузування і насмішки, що ми витерпіли, то ви не повірили-б; що дурніші люди, то охтітніше вони глузують з розумних, коли трапляється нагода; а така нагода як-раз їм траплялась. Як тільки хто небудь згадував про ганюверське лущиння, всі зараз починали реготати.

Мало не що дня я мусів битись на пасовиську з селянськими хлопцями; бо як тільки я показувався на горбочку, всі вони починали кричати:

— Ось він, отой ганюверець, той, що

присудило всіх на три місяці до тюрми. При виході з зали, депутатам було подано квітки. А до засідання суду депутация піднесла Петражицькому адресу за підписом 70 жінок. Жінки висловлюють в цій адресі подяку першому депутатові, що зняв в Думі питання про рівноправність жінок.

Труси і арешти.

МОСКВА, 30. Викрито соц.-демократичний комітет хамовницького району. Знайдено документи, книги, зброю, печаті і шрифти. Арештовано дев'ятеро.

Рейсові аеростати.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Як повідомляють «Бирж. Вѣд.» в Берліні засновано капіталістами компанію для організації регулярних пасажирних рейсів по повітрю між Брюсселем і Віднем та між Брюсселем та Римом.

До вшанування Л. М. Толстого.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Композитор Кюй-Готте до ювілею Л. М. Толстого кантату.

Напади та вбивства.

ПЕТЕРБУРГ, 30. В Сестроріцькому стражнику почав втихомирювати кількох робітників. Зібрався великий натовп. Дачник Білявський устряв у спірку і схопив стражника за портупею. Стражник застрелив Білявського.

Лихо союзникам.

ПЕТЕРБУРГ, 30. Як повідомляє «Слово», видання «Руссаго Знамени» припиняється. Причина та, що Полубояринова, яка жертвувала на видання гроші, вимагає справоздання про видані нею 27.000 карб., при чому загрожує судом, коли її не буде приставлено рахунків.

Катастрофа.

КРЕМЕНЧУК, 1 іюля. Між Кременчуком і Градізьком потонув вчора з грузом пасажирний пароход «Експрес». Пасажирів не потеріли.

Пожма.

ВІННИЦЯ, 1 іюля. Згорів будинок камер мирових суддів та їхнього з'їзду. Огонь попав на всі біжучі справи трьох останніх років з документами й вексельями.

За кордоном.

ПАРИЖ, 30. Скінчено сесію палати депутатів і сената.

БІЛГРАД, 30. Милославевич відмовився організувати кабінет. Король запропонував скласти кабінет стародикалові Миловановичу. Милованович розпочав умовлятися з представниками політичних партій.

ТАВРИЗ, 30. Революціонери поставили червоний прапор на будинковій енджумєна Рахим-хан з тисячою верхівців вступив у город і без бою, одібравши одну гармату і рушницю, спинився в саду шаха. Сподіваються облоги того кварталу, де з самого ранку йде перестрілка. Шах по телеграфу звелів суворо припинити бунт і дав право сердану живити яких він хоче заходів.

ЛОЗАННА, 1 іюля. Загальні збори союзнаго суду постановили згодитись на те, щоб видати російського підданця Васильова, якого обвинувачують у вбивстві начальника поліції в г. Пензі.

ПЕКИН, 1. Богдихан затвердив детальну організацію комітета конституційних справ, якому доручено приготувати населення до парламентарного ладу.

ТАВРИЗ, 1. В 7 годин почали стріляти з гармаг в квартал Умір-А-Хіз. Філії відповідали з рушницю. В шахському суду здають зброю. Рух по джұлфо-тавризській залізничі майже припинено. Наслідки бомбардировки невідомі.

носіть мішок за дядьком Жаном.

Тоді я кидався на них з батоном, а иноді від них без сорому напали на мене вдесятьох, товкли з усіх боків, примовляючи:

— Нехай пропаде ганюверське лущиння!.. нехай пропаде ганюверське лущиння!..

На жаль там не було ні Миколи, ні Клода. Микола був на роботі у садівника і підізував дерева, а Клод плів кошики і робив мітли в батьком або ходив по березові парості аж під «Три-Криниці» за дозволом Жоржа лісника у Швейцергофа в манастирському лісі кардинала епископа.

Отже на мене самого падали градом всі стусани, але я ніколи не плакав, бо дуже вже був лихий на них.

Можна уявити собі, як я бажав, щоб наші корінці похосидили добре, а ворогам нашим щоб був сором! Шо ранку вдосвіта я забігав на город і дивився, чи не зійшло що; і коли я не бачив нічого, я ішов назад сумний, докоряючи в душі моїй отцеві Бенедиктові, що він, мабуць, наврочив наше поле.

Перед революцією всі селяне вірили в уроки і багато навіть нещасних людей через се було спалено живцем. Коли-б я міг спалити нашого капущина, то вже давно його не було-б на світі,—таким важким духом я дидав на його.

Я навіть був гордий за себе, бо сам один обороняв наші корінці від усіх хлопців з Люксенбурга, з верхніх Бараків та «Чотирьох Вітрів», але ніколи я не хвалюся сим ні дядькові Жанові, ні Валєнтінові, ні тітці Катєрині; вони нічого не знали про се. Тільки батько иноді бачив вечорами червоні смуги у мене на ногах, він дивувався і казав з журбою:

— Я думав, Мішель, що ти смирний хлопець, а бачу, що ти заводишся не гірше за Миколу: ти бєшь—то і тебе бьють! Гля-

Література, наука, умілість і техніка.

— У ч. 7 київського часопису «Утро жизни» уміщено переклад оповідання Дніпрової—Чайки: «Собака».

— У цьому місяці в Брюсселі відбується міжнародній бібліографічний конгрес, ціль якого—організувати таку всесвітню книгозбірню, що мала б у себе всі книжки, надруковані на всьому світі. Таку книгозбірню єсть думка заснувати в Брюсселі при тамтешньому бібліографічному інституті, де вже й зараз робляться заходи для всесвітньої збірки книжок. У 250 шафях цього інститута лежить більше 7 мільйонів карток, а над каталогом працює 200 чоловіка.

— Вол. Кирил. Винниченко написав два нових чималих оповідання одно називається «Теж саме», а друге—«Марко Безодня». Перше оповідання написане під впливом тюремного життя; сюжетом для другого послужив страшний випадок людоїства підчас великого голоду.

— Молодий український поет О. Олесь, автор поезії «З журбою радість обнялась» житимє ціле літо в Ялті. Тут він між иншим хоче впорядкувати другий том своїх поезій. Прозодом у Крим д. Олесь на кілька днів зулянявся в Одесі, де читав знайомим свої нові поезії. Ті, кому довелось чути нові твори д. Олєся, розказують, що по силі свого чуття й по образності висловів твори ці свідчать, що блискучий талан молодого поета все зростає.

— Микола Віталєвич Лисенко на літній спочивок звичайно переїздить в дачну місцевість Китаєво поблизу Києва. Тут на лоні чудової природи наш славетний музикант написав найкращі свої композиції. Тепер він пише нову трьох-актну комічну оперу «Царь-Горох» або «Чорт-побатити». Текст до опери скомпонував ще покійний М. П. Старицький. Сюжет для опери по часті позичено з відомого оповідання Ол. Стороженка. Найвідповідальнішою ролєю в опері буде партія комічного тенора—Царя Гороха.

— Вчора до нашої редакції завітав талановитий наш письменник М. М. Коцюбинський. Останніми часами стан його здоров'я був дуже невтішний. Взявши по службі «отпуск», Мих. Михайлович думав іхати за кордон лічицца, але київські лікарі пораяли йому замісць кордону іхати на село. Мих. Михайлович послушав їх. Спочатку він думав на селі сісти за якусь літературну роботу, але потім рішив зовсім спочити, пустити себе, як він каже, «під чорний пар».

І справді, проживши з місяць на Полтавщині, в повному супокую, Мих. Михайлович значно поздоровшав. Вчора ж він виїхав до Чернігова.

Бібліографія.

Осип Назарук. Про вшехпольяків, їх історію, теорію і тайну організації. Львів 1907 р. 183 стор. ц. 1 корона.

На жаль, автор починає свою цікаву книжку з лайки проти вшехпольяків, іменуючи їх «вшехлайдаками», «тромтадратами» і в своїх полемічних увагах не втримується од усіхких виразів, знов такі лайливіх. Це в значній мірі надає всій праці автора характер мало об'єктивного досліді і позбавляє книжку його тої вартості, яку вона справді має. Хоч, треба зауважити, що коли читаєш в цій книжці О. Назарука цитати з «писань» і «теоретичних» міркувань вшехпольяків або «народових демократів», то почасти робиться зрозумілим тон автора—що до них, бо пе-

ред читачем повстають такі людожерні змагання, така нечеснота в поглядах і діяльності, що само собою піднімається обурення. Проте, вєтаки, краще віддати перевагу в справі лайки вським чорносотенцям, бо це вже їхня монополія од віку; поступовці повинні вище їх стояти і в формі і в манєрі письма, бо інтелігентна думка в їхній владі. А переймати од чорносотенців їхні способи боротьби значить визнавати, що вони являються супротивником сильнішим.

Ціль статі О. Назарука—«вказати на підставі виключно польських, в першій мірі вшехпольських писань», що вшехпольяки намагаються зневолити, згнобити і знищити слабіших від себе сусідів; що їх мета—відбудування Польщі в давніх границях вськими способами і за вську ціну; що вшехпольяки за для осягнення своєї мети здібні на «ненависть усього, що не є польське і наролове, на обкидування гряизо всього найкращого і найліпшого у других народів; на брехню, клевету, зраду, підступ і убиство». (Долзінський події див. «Рада» 1907 р. ч. 146).

Книжка таким побитом майже вся складається з цитат, «призань», з цілих творів вшехпольських теоретиків—і дійсно страшні ричи вичитуєш з тих писаннів, Осередкове місце з межі тих «теорій» і більшу частину книжки д-я Назарука займають писання Р. Дмовського, голови польського кола в Державній Думі. Яка польгодяна логіка, які наклепи і на польський народ і на инші! Тут і «східна несовісність, азійський нахил до нищення і дволичність» великоросів, і «самолубство і брутална навізність» німців, і жиди «визбрані на кривдження і визискування других», і в багатьох місцях «твору»—перли що до української нації. Тут-же мабуць маючи на оці лиш свої брати—шляхту, п. Дмовський наклепує і на цілий польський народ: «Тепер,—полюки, то народ з поганю моральністю та з скривленим способом політичного думання. Жерелом того неволя. Під її впливом назвав він свою нездарність—шліхетністю, свою трусливість—розвагою, службу у ворогів—горожанською діяльністю, зраду—правдивим патріотизмом». В догану польському народові п. Дмовський каже: «Ми гуманітарно продаємо Польщу—як от русинам в Галичині. Наприклад—повітова рада з польською більшістю узавало потребу заложення української гимназії». «Де? і котра?»—запитує д. Назарук.

Далі: «Русинам не треба в нічмі попускати, а то для їх власного добра: Нехай у боротьбі з Польщею гартуються, як загартувались чехи в боротьбі з німцями». Це значить: нехай виховується ненависть, на яку хорує зараз частина чеського суспільства. «Ми не можемо жити плєканим польської мови і культури. Ми мусимо свою займанщину розширити в ріжних напрямках»—це про Польщу «од моря до моря»; «інтерєс Польщі вимагає насильства проти инних народів», і т. д., і т. д.

Такі думки найвиднішої людини з межі вшехпольяків; іще яскравіше виступає хулганєрія инних цитованих О. Назаруком «теоретиків» вшехпольської теції або партії «народово-демократичної».

Одповідним групуванням творів і цитат вшехпольської публіцистики автор дає досить яскраве уявлення читачеві про історію, теорію і практику вшехпольського руху. Значіння книжки О. Назарука більшає, коли ми згадаємо, що вшехпольські молоді вчяться в Галичині по польських гімназіях, де така книжка мусить молоде покоління скоріш привертати до праці і боротьби за рідний народ. А для російських українців—має певне значіння для выяснення позиції де-яких членів польського

кола в Державній Думі що до українського питання.

Василью.

Театр і музика.

— Композитор На правник лише оперу «Басурмань», сюжет якої взято з російсько-японської війни.

— Літній театр київського купецького зібрання. 30 іюня труппа під орудою О. К. Саксаганського виставляла мелодраматичну оперету М. П. Старицького «Ой, не ходи, Грицю, та на вечерниці». Сама по собі це така пєса, що тепер уже не робить особливого вражіння на глядачів, і на позачорашній виставі її справедливо можна було чути про неї уваги публіки, що, мовляв, «це—мало натурально».

Особливу увагу глядачів з поміж артистів звертала на себе д-ка Лїницька (Маруся) і д-ка Попова (Вустья Шурай). Д-я Мова (Хома) грав монотонно і через те не досить уявив з себе чоловіка лихой владі.

Хор співав не зовсім лагідно, особливо можна сказати це про мужчин.

Д-їєві капельмейстерові не шкодило б на далі трохи припинити барабанщика, а то вже він надто торохтить.

Ге.

ДО ПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

С. ЕРАЗМІВКА, чигиринського повіту (на Київщині). Завелась в нашому селі крадіжки, яких раніш не було. Нещодavno в одного селянина В. Задорожного з коморі вкрадено сало і упряж нову. Другої ночі в другого вкрадено яриши з 40 сукна, полотна, та де-яке хатнє збіжжя. 10-го іюня вкрадено в А. Сметани корову і телицю, 20 іюня попався один буцім то злодій Роман Дюган. Вночі під 21 іюня він ішов п'яний і коло єврейської крамниці чогось завівся з сторожем. Вони побілися, а другого дня після «донесенія», приїхав урядник і стражник і Дюгана заарештували, одвели спершу в сільську буцегарню, а далі в Ставдиди в вольсть. Поки це невідомо, чи винуватий він за ці крадіжки, чи ні. 22 іюня арештовано ще 5 душ і одведено в вольсть, але після допиту їх випущено. Через оці крадіжки вишов тепер такий приказ, щоб кожної ночі було 12 обходних, а кого на обході не буде, ті будуть покарані. Раніше в нас так було заведено, що наймали річних обходних, а тепер хоч як наробились за цілий день, а йди та варту і ходи по селі шілісеньку ніч, бо кожного дня ходить десяцяючі та регетує під вікном. Здається з місяць тому був приказ од губернатора, щоб дали приговор на плату шістьом річним обходним, та тоді повного сходу не було, то й приговор не дано.

Врожай у нас не дуже то гарний. Оце насили діждали дощу, то й ярина поправилась. Озимина зовсім кепська. Озиму пшеницю всю пересіали, а де й осталась, то зовсім кепська. Жито трохи краще, може хоч на насіння буде. Тепер селяне сливе голодні діти. Старого хліба нема, а нового ще не діждали. Житнє борошно 1 р. 45 к. за пуд., яшнє 1 р. 10 к. пуд. Біда така, що «хоч живи в землі лізь» кажуць у нас на селі.

М. СТАРІ САНЖАРИ, полтавського повіту. Хвиля кооперативного руху добігла й до нашого села. Життя після 1905 року завмерло. Зате розсправило крила хулганство; воно знайшло відповідний ґрунт се-

зу. В одну ніч усі показались.

— Добре, Мішель,—сказав він, поспішаючи одлягатись,—я зараз!—Агов, Катєрино!—Корінці зійшли!..

Тітка Катєрина також встала; вони одлягнулись і ми всі побігли на город. Вони побачили, і ми всі побігли не помилялись; скрізь повилзали листочки, навіть дивно було. Дядько Жан мовив, дивуючись:

— Все так і сталось, як нам казав Шовель... Капущин і всі инші будуть у дурнях! Ха...ха...ха... от чудово!.. Ну, а тепер треба підкопати, і це я зроблю сам. Ми будєм робити все точнісенько так, як казав Шовель. Це людина розумна і знає більш за нас, треба робити, як він каже.

Тітка Катєрина пристала на це.

Ми пішли у хату; повідчиняли вікна, я дав корму коням, а потім потнав худобу на пасовисько, не сказавши нікому ні слова, бо я сам я був дуже здивований. Коли я прийшов до долини, хлопці своїм звичаєм закричали:

— Ось прийшов ганюверець!

Я а ні кришечки не розсердився, а промовив до них поважно:

— Еге, так, я той самий Мішель, що носив мішок за дядьком Жаном.

Почувши це, вони здивувались.

— Ідть піднівайтесь на наше поле,—сказав я, показуючи батіжком на гору; наші корінці сходять і вський дурень схоче тепер мій іх у себе.

Тепер я пишався. Хлопці переглянулись, дивуючись, і кожний з них подумав:

— А може воно і справді так!

Потім вони знов почали свистіти і кричати, але я їм нічого вже не сказав; я вже не мав охоти битись; мені досить було того, що мій верх був.

(Далі буде).

Переказали М. та З. Левинці.

